

Doplňující informace ke studijní opoře:

Diagnostický a statistický manuál duševních poruch (anglicky: Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, odtud zkratka DSM) je mezinárodně používaná příručka Americké psychiatrické společnosti (APA) pro klasifikaci a statistiku duševních poruch.

Při práci s DSM-5 je potřeba mít na paměti, že poznávání podstaty, příčin a projevů duševních poruch probíhá v rámci „evidence based“ medicíny. DSM 5 je výsledkem práce předních odborníků z oblasti psychiatrie, psychologie, sociální práce a zástupců dalších medicínských a nemedicínských oborů.

Přináší změny jednotlivých diagnostických kategorií i chápání psychopatologie obecně.

Česká verze DSM 5 vznikla jako týmová práce předních specialistů v oboru a hlavním odborným garantem se stala Psychiatrická společnost ČLS JEP a Psychiatrická klinika 1. LF UK a VFN v Praze.

K DSM jsou k dispozici také on-line diagnostiky:

V originále na adrese <http://www.dsm5.org/Pages/Feedback-Form.aspx>.

V české verzi je k dispozici PID 5 – Osobnostní inventář pro DSM-5 (PID-5) – forma pro dospělé a Osobnostní inventář pro DSM-5 – verze pro blízké osoby (PID-5-IRF) – forma pro dospělé.

---

16. Předškolní vzdělávání dětí s mentálním postižením. **Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Minimální výstupy, systém podpůrných opatření, oblasti.**

17. Základní vzdělávání žáků s mentálním postižením. **Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Minimální výstupy, systém podpůrných opatření, oblasti,**

18. Základní škola speciální. **Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání základní škola speciální. Oblasti, didaktické zásady, průřezová témata, metody práce**

Obecné principy

Pro žáky s přiznanými podpůrnými opatřeními spočívajícími v úpravě vzdělávacích obsahů může být v souladu s principy individualizace a diferenciací vzdělávání zařazována do IVP na doporučení ŠPZ **speciálně pedagogická a pedagogická intervence.**

Počet vyučovacích hodin předmětů speciálně pedagogické péče je v závislosti na stupni podpory stanoven v **Příloze č. 1 vyhlášky č. 27/2016 Sb.** Časová *dotace na předměty speciálně pedagogické péče* je poskytována z disponibilní časové dotace.

Při vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením je třeba zohledňovat jejich specifika:

- problémy v učení – čtení, psaní, počítání; nepřesné vnímání času;
- obtížné rozlišování podstatného a podružného;“
- neschopnost pracovat s abstrakcí; snížená možnost učit se na základě zkušenosti, pracovat se změnou; problémy s technikou učení;
- problémy s porozuměním významu slov; krátkodobá paměť neumožňující dobré fungování pracovní paměti, malá představivost;

- nedostatečná jazyková způsobilost, nižší schopnost číst a pamatovat si čtené, řešit problémy a vnímat souvislosti.

Mezi podpůrná opatření, která se kromě běžných pedagogických opatření ve vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením osvědčují, patří například:

- posilování kognitivních schopností s využitím dynamických a tréninkových postupů,
- intervence s využitím specifických, speciálně pedagogických metodik a rozvojových materiálů;
- pravidelné a systematické doučování ve škole, podpora přípravy na školu v rodině,
- podpora osvojování jazykových dovedností,
- podpora poskytovaná v součinnosti asistenta pedagoga.

(Dostupné online; <https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=10958>)

Obecná doporučení pro práci s žákem s LMP

Současná inkluzivní škola se **odklání od školy receptivní, verbální a paměťově založené**, tato orientace totiž snižuje **možnosti individualizace a diferenciaci**. Pokud hovoříme o diferencovaném vyučování, máme na mysli vyučování, při kterém přizpůsobujeme obsah, metody, formy vzdělávání a řízení výchovně-vzdělávacího procesu skupinám žáků anebo jednotlivcovi tak, aby byl vyučovací proces co nejefektivnější. Smyslem diferenciaci je řídit vyučovací proces tak, aby odpovídal každému žákovi. **Schopní a nadaní žáci** při takovémto vyučování plně využívají svoje schopnosti. Průměrným a žákům s LMP umožňuje zvládnutí učiva. **Správně uplatňovaná diferenciaci podporuje aktivitu žáka s LMP** ve vyučovacím procesu a přispívá k jeho efektivnosti. Diferenciaci vnitřní znamená, že v rámci vyučovací hodiny se obsah učiva, metody a formy práce učitele přizpůsobují rozdílné úrovni žáků. (Dostupné online; <https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=10793>)

Formy diferenciacie ve vyučování žáků s LMP

- diferenciacie v podpoře učení,
- v úrovni požadavků, v počtu úkolů,
- v dimenzování času za použití ICT,
- diferencování ve flexibilních skupinách,
- diferencování podle zájmů, aby se pozitivně ovlivnila školní motivace žáka.

Nezanedbatelný v **procesu diferenciacie je tvořivý přístup učitele**. K dosažení optimálních **výsledků** může napomoci:

- typ úkolu (množství, obsah úkolu), různé zdroje k učení (různorodé texty, PC učební programy aj.),
- času určený ke splnění úkolu,
- způsob vedení výuky (propojení se stylem učení žáka – např. vizuálním, auditivním, kinestetickým, využití kooperativních strategií),
- personální organizace (týmová výuka učitelů, pomoc asistentů),
- různorodá zpětná vazba pro žáky.

Vališová, A., Kasíková, H. a kol. (2007). Pedagogika pro učitele. Praha: Grada, 402 s.

Minimální výstupy pro žáka s MP

Jako **doporučená úroveň** pro úpravu očekávaných výstupů je pro **žáky s LMP s přiznanými podpůrnými opatřeními od třetího stupně stanovená** „minimální doporučená úroveň pro úpravu očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření“. Tato úroveň slouží jako vodítko pro případné úpravy výstupů do IVP žáka.

RVP ZV ve znění citovaného opatření zavedl mj. tzv. minimální doporučenou úroveň pro **úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření**. Jak vyplývá mj. z části D kapitoly 8.1 RVP ZV ve znění citovaného opatření, takové opatření, které znamená úpravu očekávaných výstupů, spočívá v povolení vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu (dále také „IVP“). Část C

kapitola 5 Vzdělávací oblasti RVP ZV ve znění citovaného opatření vysvětluje institut minimální doporučené úrovně následovně.

Minimální doporučenou úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření:

- jsou upravené očekávané výstupy, které jsou obvykle na nižší úrovni než odpovídající očekávané výstupy daného vzdělávacího oboru.

Tyto výstupy uvedené jsou vodítkem pro případné **úpravy výstupů** uvedených v ŠVP **do individuálního vzdělávacího plánu (IVP)** pro žáka na základě doporučení **školského poradenského zařízení** a žádosti zletilého žáka nebo zákonného zástupce žáka.

Výstupy představují cílovou úroveň, kterou lze s využitím podpůrných opatření případně překročit. V souladu s vyhláškou č. 27/2016 Sb. se výstupy minimální doporučené úrovně využijí v případě podpůrných opatření třetího stupně pouze u žáků s lehkým mentálním postižením. Pro žáky s přiznanými podpůrnými opatřeními pátého stupně jsou dolní úrovni pro úpravu očekávaných výstupů v IVP očekávané výstupy stanovené v RVP ZŠS, které mají rovněž činnostní povahu a jsou prakticky zaměřené.“ (pozn. zvýraznění textu provedla Česká školní inspekce).

RVP ZV ve znění citovaného opatření tak obsahuje:

a) očekávané výstupy a

b) minimální doporučenou úroveň pro úpravu očekávaných výstupů v rámci podpůrných

opatření.

(Zdroj MŠMT, 2022)

PRŮŘEZOVÁ TÉMATA

Průřezová témata rozvíjejí osobnostní, sociální a morální vlastnosti a potřeby žáků, zdůrazňují multikulturní, demokratický, globální a proevropský aspekt výchovy a vzdělávání.

Poskytují žákům **základní úroveň** mediální gramotnosti a vedou je k pochopení důležitosti odpovědného environmentálního jednání.

Průřezová témata **prolínají všemi vyučovacími předměty** tak, aby korespondovaly s **náplní a výstupy v jednotlivých vzdělávacích oblastech** a aby přispívaly nejen k rozvoji vědomostí, dovedností a schopností, ale především k rozvoji osobnosti žáků s lehkým mentálním postižením (MP).

Některé okruhy z průřezových témat jsou zařazeny do **každoročních projektů školy, společných akcí a celkového života školy**. Uplatnění jednotlivých průřezových témat ve vyučovacích předmětech je uvedeno podle ročníků v následujících tabulkách.

Zkratky vyučovacích předmětů: Čj český jazyk; Nj německý jazyk; M matematika; I – informatika; Čs člověk a jeho svět; D – dějepis; Ov občanská výchova; P – přírodopis; Z- zeměpis; F – fyzika; CH chemie; Hv hudební výchova; Vv výtvarná výchova; Tv tělesná výchova; SaZ sport a zdraví; PČ pracovní činnosti.

Příklad:

Základní škola speciální, Základní škola praktická a Praktická škola, Most, Jana Palacha 1534.

Průřezová témata	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník	5. ročník
Osobnostní a sociální výchova 6.1					
Rozvoj schopností poznávání	Čj,Hv,M,Pě,Čs,Tv,Vv	Čj,Hv,M,Pě,Čs,Tv,Vv	Čj,Hv,M,Pě,Čs,Tv,Vv	Čj,Hv,M,Pě,Tv,Vv,I	Čj,M,Pě,Tv,Vv,I
Sebezpoznání a sebepečení				Tv	Tv
Seberegulace a sebeorganizace				Pě,Tv	Pě,Tv
Psychohygienu	Čs,Tv	Čs,Tv	Čs,Tv	Hv,Čs,Tv	Hv,Tv
Kreativita	Pě,Vv	Pě,Vv	Pě,Vv	Pě,Tv,Vv	Pě,Tv,Vv
Poznávací schopnosti					
Mezilidské vztahy	Čs,Tv	Čs,Tv,Vv	Čs,Tv,Vv	Tv	Tv
Komunikace	Čj,Čs	Čj,Čs	Čj,Čs	Čj,Čs,Vv	Čj,Vv
Spolupráce a soutěživost				Čj,Hv,M,Pě,Tv,Vv	Čj,Pě,Tv,Vv
Řešení problémů a rozhodovací dovednosti				Čj	Čj, M
Hodnoty, postoje, praktická etika	Čj	Čj	Čj	Tv	Čs,Tv
Výchova demokratického občana 6.2					
Občanská společnost a škola				I	I
Občan, občanská společnost a stát					Čs
Formy participace občanů v politickém životě					Čs
Principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování					
Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech 6.3					
Evropa a svět nás zajímá					Čs,Hv
Objevujeme Evropu a svět				I	I

Objevujeme Evropu a svět				I	I
Jsme Evropané					
Multikulturní výchova 6.4					
Kulturní rozdíly					Hv,Čs
Lidské vztahy	Čs,Tv	Čs,Tv	Tv	Pě,Tv	Pě,Tv
Etnický původ					Hv
Multikulturalita					
Princip sociálního smíru a solidarity					
Enviromentální výchova 6.5					
Ekosystémy	Pč	Pč	Pč	Čs	Čs,Hv
Základní podmínky života	Pč	Pč	Pč	Pč,I	Pč,Tv,I
Lidské aktivity a problémy životního prostředí	Čs	Čs	Čs	Vv	Vv
Vztah člověka k prostředí	Čs	Čs	Čs	Čs	
Mediální výchova 6.6					
Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení					
Interpretace vztahu mediálních sdělení a reality				Čj	Čj
Fungování a vliv médií ve společnosti					Čs

Průřezová témata	6. ročník	7. ročník	8. ročník	9. ročník
Osobnostní a sociální výchova 6.1				
Rozvoj schopností poznávání	Čj, F, Hv, I, M, P, Vv	Čj, F, Hv, I, M, P, Tv, Vv	Čj, D, F, Hv, I, M, P, Vv	Čj, D, F, Hv, Ch, I, M, P
Sebezpoznání a sebepojetí			SaZ	Pč, SaZ
Seberegulace a sebeorganizace	Tv	Tv	SaZ	Pč, SaZ
Psychohygiena	Hv, Tv	Hv	Hv, Ov, Pč, SaZ	Hv, Ov, SaZ
Kreativita	Čj, Hv, Pč, Vv	Hv, Pč, Vv	Hv, Pč, SaZ, Vv	Hv, Vv
Poznávací schopnosti	D, Vv	Vv		
Mezilidské vztahy	Čj, Ov	Hv, Ov	Čj, Hv, Pč, SaZ	Hv, Ov, SaZ
Komunikace	Čj, Ov, Vv	Čj, D, Hv, Ov, Tv, Vv	Čj, Hv, Pč, SaZ, Vv	Hv, SaZ, Vv
Spolupráce a soutěživost	Vv,	Hv, Pč, Tv, Vv	Hv, Ov, Pč, SaZ, Vv	Hv, SaZ, Vv
Řešení problémů a rozhodovací dovednosti	Čj, I, M	Čj, I, M, Vv	I, M, SaZ, Vv	I, M, Ov, Vv
Hodnoty, postoje, praktická etika	Ov		Čj	Ov, Čj
Výchova demokrat.občana 6.2				
Občanská společnost a škola	Ov		D, Ov	Pč, Vv
Občan, občanská společnost a stát	D, Ov	Ov	Ov	
Formy participace občanů v politickém životě		D, Ov		
Principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování		Ov		D, Ov
Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech 6.3				
Evropa a svět nás zajímá	D	D	Vv	Čj, Hv, Ov, Vv, Z
Objevujeme Evropu a svět		Z	D, Ov, Vv, Z	Pč, Vv
Jsme Evropané				D, Ov

Multikulturní výchova 6.4				
Kulturní rozdíly	Hv,Ov,Vv	Čj,Hv,Vv	Hv,Vv,Z	D,Hv,Ov,Vv
Lidské vztahy	D,Ov,Pč,Vv	D,Pč	D,Ov,Pč	Ov,Vv,Z
Etnický původ	Ov	Ov	Z	D,Ov
Multikulturalita	Ov,Nj	Nj	Nj	Nj
Princip sociálního smíru a solidarity	Ov	Ov		Ov,Z
Enviromentální výchova 6.5				
Ekosystémy	P	P,Vv	P,Vv,Z	Ch,P,Vv
Základní podmínky života	P	P,Z	D,P	Ch,P,Pč
Lidské aktivity a problémy životního prostředí	D,Tv,Vv,Z	Tv	Pč,SaZ	Ch,P,Pč,SaZ,Z
Vztah člověka k prostředí	Ov,Pč,Vv,Z	Pč,Vv,Z	Pč,Vv,Z	Vv,Z
Mediální výchova 6.6				
Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení	Čj,D,I	D,I	D,I,SaZ	I
Interpretace vztahu mediálních sdělení a reality		Čj	Čj	Pč
Fungování a vliv médií ve společnosti		Ov	Ov,Vv	Čj,D,Vv
Tvorba mediálního sdělení	Čj,P,Vv	Čj,I,P,Vv	Čj,I,P	Čj,I,P,Vv